
З.А. Болкотун

в. о. ученого секретаря Видавничого дому "Академперіодика" НАН України,
E-mail: bolkotun@nas.gov.ua
<http://orcid.org/0000-0002-5076-9956>

В.М. Канищева

молодший науковий співробітник ВД "Академперіодика" НАН України,
E-mail: Kanisheva.V@nas.gov.ua
<http://orcid.org/0000-0002-2026-2951>

НАУКОВІ НАПРАЦЮВАННЯ ТА ТВОРЧИЙ СПАДОК ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ В АКАДЕМІЧНІЙ СЕРІЇ "БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ"

<https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.422.090>

Проаналізовано видання, що підготовлені та випущені у рамках загально-академічного проекту "Біобібліографія вчених України". Зібрано нормативні документи й статистичні відомості про видання, здійснені у серії від її започаткування 1968 року, розглянуто поступове формування сучасного серійного оформлення та визначення чіткої структури, яка давала б змогу якнайкраще стисло висвітлити науковий спадок і значення особистості і роботи членів Академії, яким присвячено видання. Застосування методів бібліографічного і джерелознавчого аналізу допомогло виділити певні етапи в існуванні серії. Охарактеризовано сучасний стан цього книжкового проекту НАН України. Зазначено особливості видань біобібліографій у Видавничому домі "Академперіодика" НАН України, які дають змогу ознайомити широку аудиторію із напрямками наукових досліджень українських учених, їхнім особистими добробком. Завдяки оптимізованій та актуалізованій наявній базі даних видань можна говорити про подальше оцифрування бібліографічних відомостей.

Ключові слова: біобібліографія вчених України, книжкова серія, книжковий проєкт НАН України, історія науки, оцифрування біобібліографічних відомостей.

Вступ. У сучасних умовах представлення результатів наукових досліджень відбувається шляхом опублікування статей або монографій у паперовому чи електронному вигляді. А збільшення кількості такої видавничої продукції, спричинене збільшенням обсягу виконаних досліджень, потребує певної систематизації наукових публікацій. Для цього створюються бази даних, каталоги та збірники, які допомагають фахівцям із різних галузей наук отримувати знання щодо організації та координації фундаментальних і прикладних досліджень у світі, а також стосовно

наукових напрямів, шкіл і вагомих здобутків учених. Таким засобом представлення інформації щодо діяльності ученого може стати біобібліографія, яка є різновидом бібліографічної продукції, де інформація про науковий доробок ученого поєднується із біографічними даними про нього та літературою, присвяченою його життю та діяльності. Дослідженню біографічної літератури та біобібліографічних показників присвячено багато наукових праць вітчизняних фахівців [1–7] та ін.

Термін *біобібліографія* походить з грецької мови і у перекладі означає перелік творів певної особи, а також наявність документів і біографічних відомостей про цю особу. У даному випадку ми розглядаємо біобібліографії науковців, що працювали та працюють у Національній академії наук України, хоча перші праці із загальної біобібліографії українських діячів датуються ще серединою ХІХ століття. На початку ХХ століття відбувався процес створення методики складання біобібліографічних видань, у якому було задіяно знання багатьох відомих українських учених, розвиток цього напрямку спостерігався й у другій половині століття. Так, 1968 року в Академії було засновано серію "Біобібліографія вчених Української УРСР", яка з 1992 року називається "Біобібліографія вчених України".

Біобібліографічні показники слугують рекламою діяльності науковців, допомагають у формуванні позитивного іміджу наукової установи, де вони працюють, а також дають змогу іншим фахівцям отримати інформацію про тих, хто працює у цій же галузі науки, про їхні теорії, методи, досягнення.

Існують серії бібліографічних показників у деяких закладах вищої освіти, у галузевих академіях, наукових бібліотеках, проте можемо наполягати на необхідності продовження створення видань саме в Національній академії наук України. Оскільки ці біобібліографії дають інформацію не тільки про ювіляра, а й про наукову установу / інститут, наукові школи та напрями досліджень, учнів, культурне середовище, внутрішньо державні та міжнародні контакти, характеризують політичну ситуацію в країні.

Мета статті — визначити потенціал накопичених у серії відомостей і шляхи їх узагальнення, а також можливостей використання у побудові бази даних.

Предмет дослідження — наукові напрацювання й творчий спадок український учених, що висвітлені як суспільні явища в опублікованих офіційних виданнях НАН України.

Об'єкт дослідження — серія (книжковий проєкт) — видання, заплановані та/або видані у серії "Біобібліографія вчених України" протягом 1968—2020 рр., з наголосом на книгах ВД "Академперіодика" НАН України.

Актуальність. На часі створення інформаційного ресурсу широкого доступу, що даватиме змогу бачити науковий доробок українських учених, інформацію про науковців Академії. Відповідно до програми інформатизації науки необхідно підвищувати престиж наукової праці, популяризувати науку та науковців, формувати суспільство знань.

Новизна. Дотепер досліджень видань із серії "Бібліографія вчених України", їхнього історичного й популяризаторського потенціалу не проводилось. Уперше представлено результати ретроспективного аналізу цієї серії, окреслено можливі шляхи використання накопиченого обсягу матеріалів.

Методи. Задля досягнення цілей дослідження було застосовано методи архівознавчого та джерелознавчого аналізу, компаративний та історико-ретроспективний підхід.

Результати та обговорення. Щоб зрозуміти особливості досліджуваних видань та повною мірою осягнути обсяг зібраної у них інформації, треба добре зрозуміти загальний задум і концепцію досліджуваної книжкової серії.

Що таке серійне видання? Серійне видання — це неперіодична серія, яка є сукупністю видань, об'єднаних спільністю задуму, тематики, цільовим або читацьким призначенням, що виходять під загальною назвою в однотипному оформленні. Книжкова серія складає єдину послідовність, а найпоширеніший серійний принцип книговидавання спостерігається у науково-популярній літературі.

Для того, щоб серія була зручною для читача та легко ідентифікувалась, видавцеві необхідно дотримуватися деяких принципів оформлення серійних видань, тому найчастіше книги серії виходять в одному видавництві й об'єднані загальним оформленням. Тож окрім певних компонентів наповнення видання його художньо-технічне оформлення повинно бути виконано ідентично або в єдиному ключі.

Необхідно звернути увагу на елементи, присутні на палітурці книг, оформлення титульних аркушів, на вихідні відомості, надвипускні та випускні дані, макети анованих каталожних карток, анотації тощо.

Назва серії має відображати її основну тематику, мету, читацьке призначення. Назву серії можна супроводжувати серійною маркою (емблемою серії (логотипом)), яку зазвичай розміщують поруч із назвою серії.

Усі ці вимоги до серії прописані у Національному стандарті України ДСТУ 4861:2007 "Інформація та документація. Вихідні відомості", який було розроблено з метою поповнення національної нормативної бази з видавничої справи, оптимізації та уніфікації положень щодо оформлювання вихідних відомостей у друкованій продукції, забезпечування точності та повноти відомостей для ведення загальноукраїнського банку бібліографічних і статистичних даних, підвищування конкурентоспроможності українських видань на міжнародному книжковому ринку.

Зокрема, у стандарті зазначено таке: у серійному виданні відомості про серію (назву серії, номер її випуску та рік заснування) треба наводити у надзаголовкових даних на титульній сторінці (контритулі чи авантитулі).

Назву серії рекомендовано повторювати і в інших елементах видання: палітурці, обкладинці чи суперобкладинці. Вона має бути однаковою в усіх виданнях, що входять до цієї серії.

Роком заснування серії вважають рік виходу першого її видання. Рік заснування серії вказують під назвою серії на титульній сторінці або на звороті титульного аркуша.

Назву (коли кожен випуск має, окрім серійної, ще й власну назву) та номер випуску серії (якщо випуски нумеровані) наводять також у надвипускних даних перед випускними даними видання.

Як зазначено вище, *академічну біобібліографічну серію* було засновано 1968 року рішенням Президії Академії наук Української Радянської Соціалістичної Республіки під назвою "Біобібліографія вчених АН УРСР" (від 1992 року — "Біобібліографія вчених України"). Серію започатковано з метою відображення внеску провідних українських учених у розвиток вітчизняної та світової науки, з метою сприяння пропаганді їхньої діяльності.

Згодом положення про серію було неодноразово змінено. Відколи Президія НАН України затвердила Положення про книжкову серію НАН України¹, ця серія отримала статус загальнонаукової і паспорт книжкової серії НАН України від 14.19.2006 № 1-1-2006. У паспорті програмні цілі визначені так: "Видання хронологічного покажчика друкованих праць дійсних членів (академіків) Національної академії наук України, короткий виклад їх життєвого і творчого шляху. Видання розраховані на фахівців окремих напрямів науки". Серія є відкритою, а підсерії у неї відсутні.

У межах серії від дня заснування опубліковано близько 200 книжкових видань про академіків та член-кореспондентів НАН України. До 2007 року усі книги з цієї серії випускали або у ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України", або ж безпосередньо в академічних інститутах із використанням власної поліграфічної дільниці. Однак у обох випадках до підготовки книги обов'язково залучали фахівців, насамперед з Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (сучасна назва) — для укладання бібліографічних покажчиків та перевірки *de viso* усіх включених до них робіт.

Починаючи з 2007 року до видання книжок з цієї серії долучився й Видавничий дім "Академперіодика" НАН України, далі детально розглянемо його роботу у цьому напрямі, кількість видань, випущених ним, зазначено окремо.

Варто зауважити, що паралельно установи Академії видавали та видають за власною ініціативою подібні видання, присвячені науковцям, чий внесок у розвиток певних наукових напрямів чи становлення цих установ є безсумнівним і дуже вагомим. Але ці видання відрізняються за оформленням і форматом. І найголовніше: вони виходять не за постановою Президії Академії, а за рішенням вчених рад відповідних наукових установ, отже не можуть бути враховані як такі, що вийшли у межах загальноакадемічної серії "Біобібліографія вчених України".

За період 1974—2008 рр. загалом у межах серії випущено 161 видання (табл. 1). Вони присвячені 138 вченим, адже деяким з них присвячено два і навіть три видання. Важливо, що більшість із них, 115 (71,4 %), вийшло українською мовою, російською мовою випущено за цей період 46 видань (28,6 %).

¹ Про затвердження Положення про книжкову серію Національної академії наук України: постанова Президії НАН України від 14.06.2006 № 171. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2006/regulations/OpenDocs/060614_171.pdf

Таблиця 1. Видання біобібліографій видатних учених України (1974—2008)

Рік	Загалом за рік	Прізвище, ім'я, по батькові ученого, якому присвячений випуск
1974	1	акад. АН Микола Пантелеймонович Семененко
1976	1	чл.-кор. АН УРСР Євген Степанович Шаблійовський
1977	3	акад. АН УРСР Олександр Назарович Щербань акад. АН УРСР Лук'ян Григорович Ткачук акад. АН УРСР Олександр Сергійович Поваренних *
1978	2	акад. АН Сергій Олексійович Лебедєв * чл.-кор. АН УРСР Катерина Йосипівна Новик
1980	3	акад. АН УРСР Всеволод Аругюнович Лазарян * акад. АН УРСР Анатолій Дмитрович Коваленко * акад. АН УРСР Георгій Степанович Писаренко *
1982	2	акад. АН УРСР Іван Іванович Ляшко * акад. АН УРСР Валентин Микитович Потураєв *
1983	2	акад. АН УРСР Леонід Олександрович Шубенко-Шубин * чл.-кор. АН УРСР Євген Прохорович Кирилюк
1984	5	акад. АН УРСР Іван Іванович Шмальгаузен акад. АН УРСР Іван Михайлович Федорченко акад. АН УРСР Анатолій Терентійович Пилипенко * акад. АН УРСР Платон Григорович Костюк чл.-кор. АН УРСР Євген Миколайович Кондратюк
1985	19	акад. АН УРСР Віктор Степанович Гутиря акад. АН УРСР Анатолій Кирилович Бабко акад. АН УРСР Федір Данилович Овчаренко акад. АН УРСР Іван Микитович Францевич акад. (чл.-кор.) АН УРСР Андрій Євтихійович Бабинець акад. АН УРСР Володимир Семенович Королюк акад. АН УРСР Всеволод Іванович Толубинський акад. АН УРСР Леонід Адольфович Кульський акад. АН УРСР Михайло Еразмович Омел'янівський акад. АН УРСР Андрій Данилович Скаба акад. АН УРСР Африкан Миколайович Криштофович акад. АН УРСР Олександр Володимирович Палладін акад. АН УРСР Володимир Гаврилович Бондарчук акад. АН УРСР Микола Сергійович Полуєтков акад. АН УРСР Юрій Костянтинівич Делімарський акад. АН УРСР Олександр Якович Усиков акад. АН УРСР Сергій Михайлович Гершензон акад. АН УРСР Володимир Михайлович Корецький чл.-кор. АН УРСР Степан Зенонович Гжицький

Продовження табл. 1

Рік	Загалом за рік	Прізвище, ім'я, по батькові ученого, якому присвячений випуск
1986	13	<p>акад. АН УРСР Георгій Євгенович Пухов *</p> <p>акад. АН УРСР Віктор Філімонович Копитов *</p> <p>акад. АН УРСР Стефан Михайлович Ямпольський *</p> <p>акад. АН УРСР Андрій Михайлович Гродзінський *</p> <p>акад. АН УРСР Олександр Прокопович Маркевич</p> <p>акад. АН УРСР Володимир Васильович Панасюк *</p> <p>акад. АН УРСР Олексій Всеволодович Богатський *</p> <p>акад. АН УРСР Олександр Прокопович Маркевич *</p> <p>акад. АН УРСР Борис Георгієвич Лазарєв</p> <p>акад. АН УРСР Борис Израїєвич Медовар</p> <p>акад. АН УРСР Леонід Михайлович Литвиненко</p> <p>акад. АН УРСР Костянтин Меркур'євич Ситник</p> <p>чл.-кор. АН УРСР Євген Миколайович Кондратюк</p>
1987	15	<p>акад. АН УРСР Андрій Данилович Скаба</p> <p>акад. АН СРСР та АН УРСР Юрій Олексійович Митропольський</p> <p>акад. АН УРСР Вадим Євгенович Лашкар'єв</p> <p>акад. АН УРСР Максим Мартинович Паламарчук</p> <p>акад. АН УРСР Федір Семенович Бабичев</p> <p>акад. АН УРСР Іван Іларіонович Лебедев</p> <p>акад. АН УРСР Олексій Григорович Ситенко</p> <p>акад. АН УРСР Василь Павлович Комісаренко</p> <p>акад. АН УРСР Олександр Ілліч Лейпунський</p> <p>чл.-кор. АН УРСР Павло Васильович Копнін</p> <p>акад. АН УРСР Григорій Назарович Доленко</p> <p>акад. АН УРСР Ігор Костянтинович Походня</p> <p>акад. АН УРСР Ярослав Степанович Підстригач</p> <p>чл.-кор. АН УРСР Данило Хоміч Острянін</p> <p>акад. АН УРСР Іван Іларіонович Лукинов *</p>
1988	21	<p>акад. АН УРСР Пилип Миколайович Серков *</p> <p>акад. АН УРСР Соломон Ісаакович Пекар *</p> <p>акад. АН УРСР Микола Пантелеймонович Семененко *</p> <p>акад. АН УРСР Дмитро Костянтинович Зеров *</p> <p>акад. АН УРСР Володимир Логвинович Рвачов *</p> <p>акад. АН УРСР Ростислав Євгенович Кавецький *</p> <p>акад. АН УРСР Георгій Михайлович Малахов *</p> <p>акад. АН УРСР Павло Васильович Копнін *</p> <p>акад. АН УРСР Юрій Ілліч Кундієв</p> <p>акад. АН УРСР Олександр Іванович Кухтенко</p>

Рік	Загалом за рік	Прізвище, ім'я, по батькові ученого, якому присвячений випуск
1988	21	акад. АН УРСР Володимир Ілліч Скурихін акад. АН УРСР Олександр Володимирович Палладін акад. АН УРСР Яків Борисович Файнберг акад. АН УРСР Борис Олексійович Мовчан акад. АН УРСР Валентин Карлович Мамутов акад. АН УРСР Віталій Никифорович Гріднев акад. АН УРСР Адріан Анатолійович Смірнов акад. АН УРСР Костянтин Сергійович Терновий чл.-кор. АН УРСР Олег Миколайович Романів чл.-кор. АН УРСР Володимир Ілларіонович Шинкарук чл.-кор. АН УРСР Альфред Миколайович Окснер
1989	7	акад. АН УРСР Микола Григорович Чумаченко * акад. АН УРСР Валерій Трохимович Трощенко акад. АН УРСР Микола Миколайович Доброхотов * акад. АН УРСР Євген Павлович Федоров * акад. АН УРСР Олександр Олексійович Шалимов * акад. АН УРСР Борис Ієремійович Веркін * чл.-кор. АН УРСР Віра Йосипівна Білай
1990	8	акад. АН УРСР Віктор Григорович Бар'яхтар * акад. АН УРСР Георгій Степанович Писаренко * акад. АН УРСР Олексій Олексійович Чуйко * акад. АН УРСР Дмитро Костянтинович Трет'яков * акад. АН УРСР Микола Олександрович Кільчевський акад. АН УРСР Олексій Васильович Погорелов акад. АН УРСР Анатолій Володимирович Скороход акад. АН УРСР Євген Федорович Шнюков
1991	5	акад. АН УРСР Юрій Костянтинович Делімарський * акад. АН УРСР Олександр Іванович Кухтенко акад. АН УРСР Олег Степанович Вялов * акад. АН УРСР Олег Олексійович Кременьов акад. АН УРСР Анатолій Олександрович Лебедєв
1992	4	акад. АН України Михайло Пилипович Кравчук акад. АН України Євген Костянтинович Лазаренко акад. АН України Георгій В'ячеславович Курдюмов * акад. НАН України Анатолій Васильович Чекунов *
1993	3	акад. АН України Олександр Миколайович Алимів * акад. АН України Валентин Карлович Мамутов акад. АН України Володимир Володимирович Немощкаленко

Продовження табл. 1

Рік	Загалом за рік	Прізвище, ім'я, по батькові ученого, якому присвячений випуск
1994	4	акад. АН України Кирило Федорович Стародубов * акад. АН України Микола Петрович Шербак акад. АН України Сергій Михайлович Гершензон акад. АН України Володимир Юхимович Забігайло
1995	4	акад. НАН України Віталій Дмитрович Походенко акад. НАН України Віктор Васильович Скопенко акад. НАН України Іван Ілліч Чебаненко акад. НАН України Микола Григорович Чумаченко
1996	4	акад. НАН України Анатолій Андрійович Чухно акад. НАН України Сергій Васильович Свечніков акад. НАН України Юрій Сергійович Ліпатов акад. НАН України Костянтин Борисович Яцимирський
1997	5	акад. НАН України Ігор Костянтинович Походня акад. НАН України Сергій Васильович Волков акад. НАН України Олексій Григорович Ситенко акад. НАН України Володимир Васильович Стрелко акад. НАН України Іван Іларіонович Лукінов
1998	4	акад. НАН України Олексій Мусійович Онищенко акад. НАН України Емлен Володимирович Соботович * акад. НАН України Леонід Миколайович Марковський чл.-кор. НАН України Микола Іванович Іванов
1999	1	акад. НАН України Федір Семенович Бабичев
2000	2	акад. НАН України Григорій Давидович Вервес акад. НАН України Микола Григорович Чумаченко
2001	5	акад. НАН України Михайло Семенович Бродин акад. НАН України Владислав Володимирович Гончарук акад. НАН України Олександр Савич Мельничук акад. НАН України Віталій Макарович Русанівський чл.-кор. НАН України Олексій Миколайович Боголюбов
2002	2	акад. НАН України Микола Васильович Новіков акад. НАН України Мирон Онуфрійович Лозинський
2003	2	акад. НАН України Валентин Карлович Мамутов * акад. НАН України Володимир Володимирович Немошкаленко
2004	1	акад. НАН України Всеволод Михайлович Кунцевич *
2005	2	акад. НАН України Вадим Олександрович Топачевський * акад. НАН України Анатолій Григорович Косторнов *

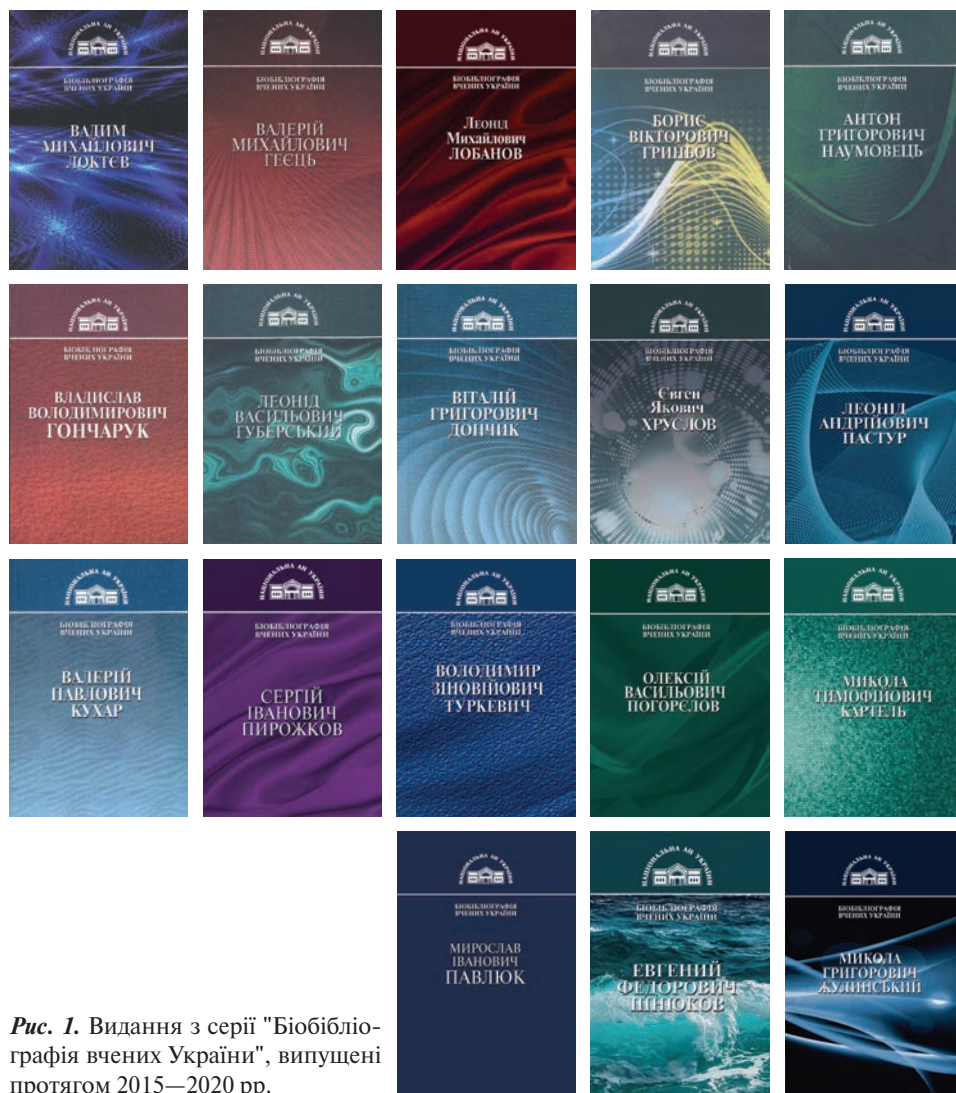
Рік	Загалом за рік	Прізвище, ім'я, по батькові ученого, якому присвячений випуск
2006	4	акад. НАН України Мар'ян Іванович Долішній акад. НАН України Віталій Дмитрович Походенко акад. НАН України Юрій Макарівич Березанський акад. НАН України Костянтин Меркурович Ситник
2007	5	акад. НАН України Юрій Сергійович Ліпатов акад. НАН України Емлен Володимирович Соботович * акад. НАН України Микола Васильович Новиков акад. НАН України Ігор Костянтинівич Походня акад. НАН України Анатолій Михайлович Самойленко
2008	2	акад. НАН України Ісаак Михайлович Трахтенберг акад. НАН України Іван Миколайович Вишневський
Загалом	161	

Примітка: астериском позначені прізвища учених, чиї біобібліографії видано російською мовою.

З усього масиву видань лише дві біобібліографії присвячені жінкам-науковцям, що складає 1,2 %. Наявність такого гендерного аспекту пояснити досить просто: до здобуття Незалежності в Україні було дуже мало жінок-учених зі званням член-кореспондент чи академік. У нашому випадку обидві учені мали звання член-кореспондент АН УРСР.

Сучасний стан серії. Починаючи з 2007 року видання книжок із серії "Біобібліографія вчених України" доручено Видавничому дому "Академперіодика" НАН України. Того ж року у ВД "Академперіодика" було здійснено спільно із ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" перше видання із серії, присвячене ювілею Юрія Ілліча Кундієва. Воно набуло свого нинішнього вигляду — формату, художнього та шрифтового оформлення. Друге видання, присвячене академіку В.О. Снітку, мало формат, відмінний від нинішнього, але співвідносний до попередніх видань інших видавництв.

Відтоді усі видання із книжкової серії "Біобібліографія вчених України", підготовлені та випущені у ВД "Академперіодика", мають єдине художнє оформлення (рис. 1). На обкладинці зазначена назва та марка серії. Видавнича марка присутня на титулі (з 2008 року) та обкладинці (з 2015 року). У кожному виданні на титульній сторінці у надзаголовкових даних та у надвипускних даних останньої сторінки зазначена назва серії. Рік заснування серії зазначено на звороті титульного аркуша (рис. 2). Серія неперіодична — нумерована. Кілька перших видань ще не мали макета анотованої каталожної картки, тільки анотацію, що було виправлено згодом. У виданні

Рис. 1. Видання з серії "Біобібліографія вчених України", випущені протягом 2015—2020 рр.

може бути такий ілюстративний матеріал: на фронтисписі розташовується кольоровий портрет ювіляра із факсиміле підпису, а за бажанням ученого або укладачів біобібліографія доповнюється вклейкою із фотографій і документів, що стосуються усього життя ювіляра.

На сьогодні від 2007 року у ВД "Академперіодика" видано 38 видань із книжкової серії "Біобібліографія вчених України" (табл. 2).

Окрім єдиного художнього оформлення усі ці видання мають певну структуру, до якої входять як основні складові: вступна стаття, основні дати життя та діяльності, хронологічний показник друкованих праць, список дисертаційних робіт, виконаних за науковою консультацією чи керівни-

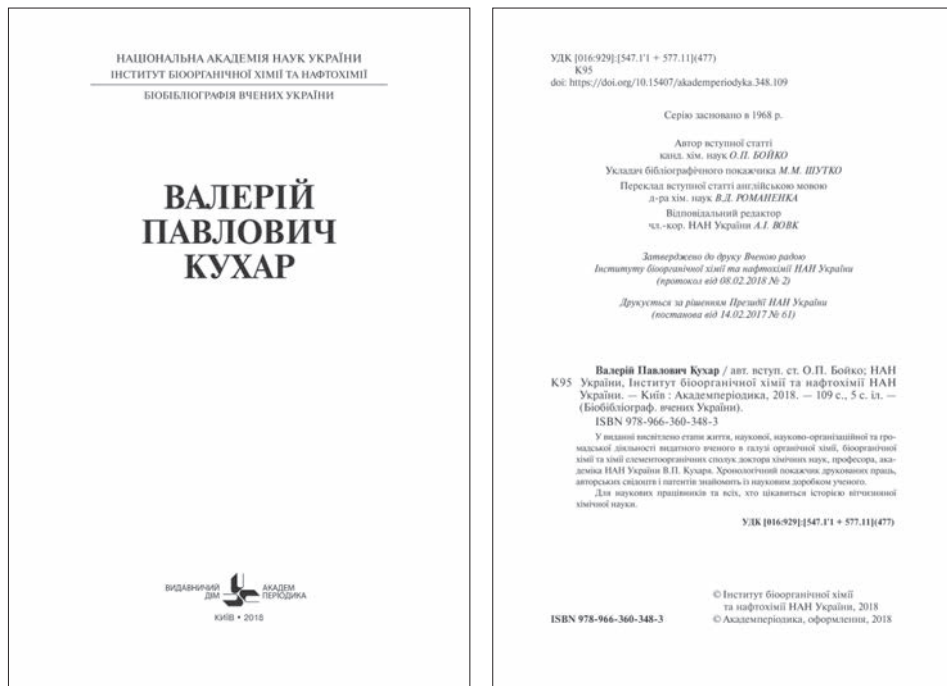

Рис. 2. Приклад оформлення видань серії

цтвом ученого, так і факультативні елементи: біографічний нарис, головні наукові результати, література про життя та діяльність ученого, слово про колегу, тобто спогади та привітання колег і учнів того, кому присвячено видання, допоміжні покажчики тощо. До біобібліографії включаються усі публікації ученого: монографії, книги, брошури, авторські свідоцтва, патенти, наукові звіти, наукові і науково-популярні статті, неопубліковані документи, публіцистичні праці, інтерв'ю, виступи на різноманітних заходах (якщо вони є у відкритому доступі у мережі Інтернет) тощо. Можуть включатися навіть відомості родоводу, ілюстративний матеріал. Можливий переклад англійською певних матеріалів, вміщених у виданні.

2015 року в Національній академії наук України затверджено Цільову комплексну програму "Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України", у межах якої виконується проєкт "Біобібліографія вчених України". Тому нині засади її формування визначені розпорядженням Президії НАН України від 08.02.2016 № 84². У цьому документі зазначено, що проєкт "Біобібліографія вчених України" є загальноакаде-

² Про затвердження Положення про порядок підготовки та випуску видавничої продукції НАН України за бюджетні кошти в межах Цільової комплексної програми "Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України": розпорядження Президії НАН України від 08.02.2016 № 84. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications/consultation/Regulations/Documents/160208%20%E2%84%96%2084.pdf>

**Таблиця 2. Кількість книжок, виданих у ВД "Академперіодика"
НАН України за проєктом "Бібліографія вчених України" (2007–2020)**

Рік випуску	Назва	ISBN, DOI
2007	Юрій Ілліч Кундієв	ISBN 978-966-360-077-2
2008	Олег Вячеславович Снітко	ISBN 978-966-360-091-8
	Олександр Федорович Возіанов	ISBN 978-966-360-100-7
	Микола Тимофійович Картель	ISBN 978-966-360-107-6
2010	Єлизавета Львівна Кордюм = Elizabeth L. Kordyum	ISBN 978-966-360-143-4
	Вячеслав Васильович Петров	ISBN 978-966-360-147-2
	Віктор Васильович Скопенко	ISBN 978-966-360-152-6
	Віталій Дмитрович Походенко	ISBN 978-966-360-159-5
2011	Вячеслав Григорович Кошечко	ISBN 978-966-360-171-7
	Владислав Володимирович Гончарук	ISBN 978-966-360-179-3
2012	Валентин Степанович Підгорський	ISBN 978-966-360-188-5
	Зиновій Теодорович Назарчук	ISBN 978-966-360-193-9
	Віталій Григорович Дончик	ISBN 978-966-360-194-6
	Володимир Олександрович Марченко	ISBN 978-966-360-199-1
	Віктор Валентинович Єременко	ISBN 978-966-360-201-1
	Микола Васильович Багров	ISBN 978-966-360-206-6
2013	Леонід Григорович Руденко	ISBN 978-966-360-207-3
	Вадим Григорович Манжелій	ISBN 978-966-360-219-6
	Сергій Васильович Комісаренко	ISBN 978-966-360-225-7
2015	Володимир Павлович Горбулін	ISBN 978-966-360-231-8
	Вадим Михайлович Локтев	ISBN 978-966-360-278-3
	Валерій Михайловиц Геєць	ISBN 978-966-360-280-6
2016	Леонід Михайлович Лобанов	ISBN 978-966-360-290-5
	Гриньов Борис Вікторович	ISBN 978-966-360-304-9
	Антон Григорович Наумовець	ISBN 978-966-360-315-5
	Владислав Володимирович Гончарук. 2-ге видання	ISBN 978-966-360-318-6
2017	Леонід Васильович Губерський	ISBN 978-966-360-319-3
	Віталій Григорович Дончик. 2-ге видання	ISBN 978-966-360-330-8 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.330.100
	Євген Якович Хруслов	ISBN 978-966-360-332-2 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.332.046
	Леонід Андрійович Пастур	ISBN 978-966-360-342-1 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.342.062

Рік випуску	Назва	ISBN, DOI
2018	Валерій Павлович Кухар	ISBN 978-966-360-348-3 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.348.109
	Сергій Іванович Пирожков	ISBN 978-966-360-356-8 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.356.207
	Володимир Зіновійович Туркевич	ISBN 978-966-360-358-2 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.358.070
	Олексій Васильович Погорелов	ISBN 978-966-360-373-5 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.373.132
	Микола Тимофійович Картель. 2-ге видання	ISBN 978-966-360-374-2
2019	Мирослав Іванович Павлюк	ISBN 978-966-360-384-1 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.384.080
2020	Шнюков Євген Федорович	ISBN 978-966-360-402-2
	Микола Григорович Жулинський	ISBN 978-966-360-411-4 https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.411.128

мічною книжковою серією, що виконується за державні кошти. Метою проекту, як і раніше, є висвітлення внеску провідних українських учених у розвиток вітчизняної та міжнародної науки, сприяння пропаганді їхньої діяльності.

Проект передбачає: "видання робіт, що присвячені видатним вченим — дійсним членам НАН України. Питання про видання в Проекті робіт, присвячених вченим — членам-кореспондентам НАН України, кожного разу розглядається окремо. Мета Проекту — відобразити внесок провідних українських вчених у розвиток вітчизняної і світової науки, сприяти пропаганді їх діяльності. Роботи в Проекті видаються до ювілейних дат дійсних членів (академіків) НАН України, починаючи з 60-річчя від дня народження відповідно до постанови Президії НАН України. Президія НАН України приймає постанову про видання роботи на підставі рішення Бюро Науково-видавничої ради НАН України, яка виносить його за пропозицією бюро відповідного відділення НАН України. Питання про видання роботи в Проекті з метою увічнення пам'яті академіка НАН України розглядається Президією НАН України окремо. Пропозиції про видання роботи за поданням установи, де працює чи працював учений, відповідне відділення НАН України надає до НВР НАН України не пізніше ніж за рік до ювілейної дати та не пізніше 1 жовтня року, що передує року ювілею. Рукопис роботи готу-

ють співробітники установ, де працює чи працював вчений, відповідно до державних стандартів з питань видавничої справи".

Досягненню зазначеної вище мети серії допомагають як якісний вміст книг, тобто відредагований і структурований текст, так і сучасні методи збільшення видимості видань. Багато чого змінилося в академічних виданнях біобібліографій, відколи ця серія готується та видається у ВД "Академперіодика". Ми уніфікували наповнення таких видань, визначили принципи роботи з цією серією, поліпшили якість поліграфії та дополіграфічної підготовки видань, зокрема усі фотографії підлягають професійній обробці, а до старих чорно-білих фотографій застосовується принцип імітації обробки сепією.

Із 38 книжок, виданих у ВД "Академперіодика" протягом 2007—2020 рр., більшість вийшло українською мовою, російською мовою випущено за цей період 4 видання (10,5 %). Трьом ученим присвячено по два видання.

Так само можемо констатувати, що, як і раніше, має місце гендерна нерівність: із 38 видань тільки одна біобібліографія присвячена жінці-науковцю (що складає 2,6 %) — член-кореспонденту НАН України Є.Л. Кордюм.

Але є й позитивні зміни щодо виданих у ВД "Академперіодика" книжок: видання останніх трьох років, окрім серіального номера книжкового видання (*ISBN*), отримали цифрові ідентифікатори об'єктів *doi*, що полегшує знаходження цих видань, їхнє поширення у світовому інформаційному просторі. Цьому сприяє й переклад окремих розділів видань англійською мовою, надання необхідних затребуваних *CrossRef* метаданих. Адже для того, щоб книга отримала свій певний код *doi*, потрібно підготувати метадані англійською мовою (розширену анотацію, інформацію про авторів). Ця інформація викладається на сайті ВД "Академперіодика", а за цифровим посиланням її можна отримати у будь-якій країні. Усе це сприятиме зростанню значимості наукових досліджень і підвищенню їхньої ефективності, престижу наукової праці, розширенню наукових міжнародних контактів, тобто збільшенню видимості українських учених і наукових досліджень у світовому інформаційному просторі.

Перспективи підготовки і випуску книг з цієї серії та ретроспективний огляд вже виданих книг ми вбачаємо в оцифруванні бібліографічних відомостей, у створенні бази даних біобібліографій учених Академії, виданих за увесь проаналізований період, із подальшим її наповненням новими відомостями. Чітка структура книг у серії, наявність у всіх них одноманітно оформлених основних розділів істотно допоможуть у цій роботі.

Висновки. Аналізуючи викладений вище матеріал, можна зазначити таке: за увесь період виходу біобібліографій вчених Академії наук маємо близько 200 видань, з них у ВД "Академперіодика" НАН України видано 38 книжок. Мова більшості видань — українська, наявні видання російською мовою, частково текст видань перекладено англійською.

Серед негативних рис розглядаємо гендерний аспект: кількість біобібліографій, присвячених жінкам-науковцям, не перевищує 2 %. Споді-

ваємось, що у подальшому жінки-учені посядуть гідне місце в українській науці, а їхні напрацювання будуть належно оцінені та представлені громадськості.

Як позитив хочеться відзначити надання виданням цієї книжкової серії індексів DOI, контрольоване розсилання (доставляння) обов'язкових примірників видань, підвищення якості поліграфічного виконання.

Значимість такої наукової літератури поки що досягнуто неповною мірою. Адже, окрім важливої місії збереження біобібліографічних відомостей для історії науки, видання мають на меті висвітлення рівня наукового потенціалу України, допомагають у вивченні методики, досягнень, відкриттів конкретних українських учених, знайомлять з особливостями наукових шкіл та напрямів досліджень. А за умови розвитку передових інформаційно-комунікаційних технологій і цифрових ліній, покращення рівня видавничої діяльності і поліграфічної якості видання із серії "Біобібліографія вчених України" повинні вивести наукову видавничу продукцію, насамперед наукові напрацювання НАН України, у глобальні системи світової наукової комунікації.

Комплексно вивчаючи історію науково-видавничої справи Академії, її сучасний етап, традиції та досягнення, ВД "Академперіодика" НАН України спрямовує зусилля на упровадження у цій царині важливих інновацій, пов'язаних із цифровізацією наукової комунікації та глобалізаційних процесів у світі. Адже за умов інтенсивного розвитку нових інформаційно-комунікаційних технологій необхідно, запроваджуючи нове, не втратити важливих практичних надбань і теоретичних напрацювань. Вимоги до практичного представлення результатів наукових досліджень у вигляді публікацій змінюються унаслідок запровадження нових цифрових технологій, а вимоги до якості, уніфікованості, дотримання стандартів видавничого оформлення до того ж стають ще актуальнішими.

Роботу виконано у рамках завдань за темою НДР "Видавнича справа Національної академії наук України та її вплив на розвиток науки в Україні" (реєстраційний номер: 0119U101120).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гутник Л. Бібліографічні та біобібліографічні показники діячів науки України. *Енциклопедичний вісник України*. Число 1, 2009. С. 63–78.
2. Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. — перше десятиліття XXI ст.) / відп. ред. О.С. Онищенко; НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2013. 376 с.
3. Енциклопедія Сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=41000 (дата звернення: 05.05.2020).
4. Науковці України XX—XXI століть: метабібліографія / Ін-т енцикл. дослідж. НАН України. Київ, 2010. 475 с.

5. Попик В.І. Biography—біографіка—біографістика—біобібліографія: понятійний арсенал історико-біографічних досліджень. *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 122—136.
6. Радченко А.І., Сівова Т.Ю. Видавничі проєкти НАН України: гендерний аспект авторства. *Вісник НАН України*. 2020. № 2. С. 76—88. <https://doi.org/10.15407/visn2020.02.076>
7. Язвинська М.В., Коваленко Н.М. Наукова інформація з питань книгознавства і видавничої культури у публікаціях фахівців-книгознавців та науковців НАН України. *Наука та наукознавство*. 2020. № 1 (107). С. 49—65. <https://doi.org/10.15407/sofs2020.01.049>

REFERENCES

1. Hutnyk L. Bibliografichni ta biobibliografichni pokazhchyky diiachiv nauky Ukrainy. *Entsyklopedychnyi visnyk Ukrainy*. 2009. (1): 63-78 [in Ukraine].
2. Dobko T. Dovidkovo-bibliografichna diialnist naukovykh bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok (XX st. — pershe desiatylittia XXI st.). Kyiv, 2013. 376 p. [in Ukraine].
3. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=41000 [in Ukraine].
4. Naukovtsi Ukrainy XX—XXI stolit : metabibliografiiia / In-t entsykl. doslidzh. NAN Ukrainy. Kyiv, 2010. 475 p. [in Ukraine].
5. Popyk V.I. Biography—biohrafika—biohrafistyka—biobibliografiiia: poniatiinyi arsenal istoriko-biohrafichnykh doslidzhen. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2015. (3): 122-136. [in Ukraine].
6. Radchenko A.I., Sivova T.Yu. Publishing projects of NAS of Ukraine: gender aspect of authorship. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.* 2020. (2): 76-88 <https://doi.org/10.15407/visn2020.02.076> [in Ukraine].
7. Yazvynska M.V., Kovalenko N.M. Scientific information on issues of book science and publishing culture in the publications of book science experts and scholars of the NAS of Ukraine. *Nauka naukozn.* 2020, 1(107): 49-65. <https://doi.org/10.15407/sofs2020.01.049> [in Ukraine].

Z.A. Bolkotun

Acting Scientific Secretary of the PH "Akademperiodyka" of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5076-9956>

E-mail: bolkotun@nas.gov.ua

V.M. Kanishcheva

Junior Researcher of the PH "Akademperiodyka" of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2026-2951>

E-mail: Kanishcheva.V@nas.gov.ua

SCIENTIFIC WORK AND CREATIVE HERITAGE
OF DOMESTIC SCIENTISTS IN THE ACADEMIC SERIES
"BIOBIBLIOGRAPHY OF SCIENTISTS OF UKRAINE"

The editions prepared and published within the framework of the general academic project "Biobibliography of Scientists of Ukraine" are analyzed. The normative documents and statistical information on the publications made in the series since its inception in 1968 are collected, the gradual formation of modern serial design and definition of a clear structure that would allow to briefly summarize the scientific heritage and significance of the personality and work of the Academy members is examined. The use of methods of bibliographic and source analysis helped to identify certain stages in the existence of the series. The current state of this book project of the NAS of Ukraine is described. The features of the publications of biobibliographies in the Publishing House "Akademperiodyka" of the NAS of Ukraine, which acquaint a wide audience with the directions of scientific research of Ukrainian scientists, their personal achievements, are noted. Thanks to the optimized and updated existing database of publications, further digitization of bibliographic information is possible.

Keywords: biobibliography of scientists of Ukraine, book series, book project of the NAS of Ukraine, history of science, digitization of biobibliographic information.